

PRAGUE THROUGH THE LENS OF THE SECRET POLICE

A CAMERA IN THE HANDS OF A SICK STATE

Robot, 35mm film, 24x24mm, negativ.

The photographs presented in this exhibition were not created with any artistic intentions. They were taken by people who were not looking for artistic glory, but who were driven by their desire for power and their need to wield control over others. They were people who were morally twisted and wicked at heart. In spite of this, in providing a most faithful portrait of the reality of life in Czechoslovakia in the 1970s and 80s, these photographs have an unusually artistic quality. The photographers of the Communist secret police (Státní bezpečnost – StB) were genuine masters when it came to capturing all the loathsomeness of everyday life during the “normalization” era of hard-line socialist entrenchment that followed the Soviet-led occupation of Czechoslovakia in 1968. It's no wonder. After all, they were the very people who

who helped create this awful world as part of the Communist machinery of power.

Their photographs are extraordinary documentary material. Most of them were taken in such a way that their author had no idea what exactly was being captured in the shot. They didn't put the camera to their eye to select the boundaries for the scene they were shooting, or to compose the entire shot. The camera was hidden under their coat, in a suitcase or in a handbag. They released the shutter at moments when they felt the “subject” (as the secret police referred to the people they tailed) of their interest was in front of the hidden lens. Consequently, these negatives inadvertently contained many details of Prague during the normalization era that those taking the pictures would have ignored if they had been photographing in a controlled manner with a viewfinder.

The Prague we see is full of scaffolding, peeling facades and socialist-era cars with two-stroke engines. A town without tourists, stands, restaurant gardens and advertisements. It is a grey, dark city with empty streets, at first glance dead. The people walking the streets of Prague, who were accidentally captured by cameras being used to watch others, have mostly withdrawn faces, seemingly clouded with fear. If in today's society there is an upsurge in sentimental feeling for Gustav Husák's “dumpling socialism,” then these pictures offer a glimpse of a completely different Czechoslovakia than that presented in television series from the normalization era and the pop songs of that period, which portray it as a time when life was lived “non-stop”.

On the contrary, this is a world that has come to a complete “stop”. In a desperate state of stasis “life must sink to a biological, vegetable level,” is how Václav Havel described this situation in an open letter to Gustav Husák in 1975: “Despair leads to apathy, apathy to conformity, conformity to routine performance – which is then quoted as evidence of ‘mass political involvement.’ All this goes to make up the contemporary concept of ‘normal’ behavior - a concept which is, in essence, deeply pessimistic.”

It's symbolic: the only people who appear relatively relaxed in the pictures are the “subjects” of surveillance themselves. They were the ones for whom the political police employed dozens of people to document even the most banal situations of their private life – who they were seen with, what they said, what they ate, bought, read, and who they slept with. Nevertheless, it is evident from the pictures taken throughout this tiresome pursuit that those being monitored retained their inner freedom. They smile in the pictures, occasionally even grin at the secret photographers when they realize that their constant presence nearby cannot be simply a coincidence.

An important work of art can also sometimes be created by people of whom it would not have been expected. Among other things, the 20th century produced psychotics and mentally disturbed individuals who were able to use their illness to make artistic statements of unprecedented intensity. They paint and draw the world as they see it through their eyes. It is portrayed as a place where love and purity are often trumped by malice and darkness. The members of the secret police were also sick. They were employees of a psychotic state apparatus, whose task was to mold other people, gripped by a malevolence that was meant to remain here forever. And they, too, unwittingly gave expression to their illness, which from today's perspective can be seen as an artistic representation of the events of the time.

The material presented is not intended to change the history of Czech documentary photography. It will not surpass the testimony concerning the normalization era that has been submitted by Jindřich Štreit, Dana Kyndrová, Viktor Kolář, Jaroslav Kučera, Jaromír Čejka, Markéta Luskačová and Zdeněk Lhoták. Nevertheless, it is an important contribution, which in many ways adds something valuable to this information.

PRAHA OBJEKTIVEM TAJNÉ POLICIE

APARÁT V RUKOU NEMOCNÉHO APARÁTU

Fotografie prezentované na této výstavě nevznikaly s žádným uměleckým záměrem. Pořizovali je lidé nehonící se za výtvarnými vavřiny, ale štvaní svou touhou po moci, po ovládání jiných, lidé morálně pokřivení a v jádru špatní. Přesto jsou jejich fotografie tím nejvěrnějším portrétem reality Československa 70.– 80. let, portrétem v tomto ohledu neobvyklé umělecké váhy. V zachycování normalizačního všedního dne ve vši jeho ohavnosti byli fotografové StB opravdoví mistři. Není divu. Koneckonoců byli to právě oni, kteří tuto odpudivost v rámci komunistického silového aparátu spoluutvářeli.

Jich fotografie jsou výjimečným dokumentárním materiálem. Většinou totiž vznikaly tak, že jejich autor vůbec netušil, co přesně na snímku zůstane zachyceno. Nepřikládal aparát k oku, jímž by si vybíral hranice scény, jímž by komponoval celkový záběr. Fotografický přístroj měl schovaný pod kabátem, v kufříku nebo kabele a spoušť mačkal ve chvíli, kdy tak nějak tušil, že se objekt (jak estébáci říkali sledovaným lidem) dostává před skrytý objektiv. Na negativech tak bezděčně zůstala spousta detailů normalizační Prahy, které by při kontrolovaném fotografování s hledáčkem před očima autoři snímků pominuli.

Vidíme Prahu plnou lešení a oprýskaných fasád, dvoutaktních automobilů, město bez turistů, stánků, restauračních předzahrádek a reklam, město šedé, temné, s prázdnými ulicemi, na první pohled mrtvé. Lidé procházející se Prahou, které fotoaparáty během sledování jiných osob náhodně zachytily, mají vesměs obličeje stažené do sebe, jsou zamračení, jakoby vystrašení. Jestliže v současné společnosti roste sentiment po Husákově „knedlíkovém socialismu“, pak tohle je pohled na úplně jiné Československo, než jak nám ho předkládají normalizační seriály a popové písně líčící tehdejší dny jako dobu, kdy se žilo „non stop”.

KGB Krasnogorsk, 20mm film.

Tohle je svět, který se naopak ocitl ve stavu „stop”. V zoufalém bezčasí, onom „poklesnutí existence na úroveň biologického vegetování”, jak o tom podal v roce 1975 zprávu Václav Havel v otevřeném dopise Gustávu Husákovi: „Bez naděje vede k apatii, apatie k přizpůsobování, přizpůsobení k rutinnímu výkonu (sloužícímu pak za doklad masové politické aktivity). To vše dohromady skládá dobovou představu o takzvaném normálním chování – představu ve své podstatě hluboce pesimistickou.”

Je to symbolické: jediná, kdo se na snímcích jeví relativně uvolněně, jsou právě objekty sledování. Ti, na které politická policie nasazovala desítky lidí, aby dokumentovali i ty nejbanálnější situace z jejich soukromého života; s kým se viděli, co si říkali, co jedli, nakupovali, četli, s kým spali. Přesto je na záběrech vidět, že i během téhle únavné štvance si sledování uchovali vnitřní svobodu. Na snímcích se smějí, dokonce občas i na tajné fotografie, to když rozpoznali, že jejich neustálá přítomnost kolem nich nemůže být jen náhodná. Významné umělecké dílo někdy stvoří i lidé, od kterých by se to nečekalo. Dvacáté století tak na výtvarnou scénu přivedlo mimo jiné psychotiky, duševními poruchami postižené jedince, kteří svou nemoc dokážou využít k výtvarnému vyjádření nebyvalé intenzity. Malují a kreslí svět, jak se jim v jejich vidění jeví: jako místo, kde láska a čistota nezřídka přebíjí zloba a temnota. Také příslušníci StB byli nemocní. Byli to zaměstnanci psychotického aparátu, který neměl na práci nic jiného než vytvářet další lidi postižené záští, která tu měla trvat na věčné časy. A i oni svou chorobu nevědomky převedli do podoby, která je z dnešního pohledu uměleckým ztvárněním tehdejšího dění.

Předkládaný materiál si neklade za cíl změnit dějiny české dokumentární fotografie. Nepřebíjí svědectví o časech normalizace, jaké podali Jindřich Štreit, Dana Kyndrová, Viktor Kolář, Jaroslav Kučera, Jaromír Čejka, Markéta Luskačová nebo Zdeněk Lhoták. Přidává k němu ale důležitý, v mnohém nedocenitelný příspěvek.

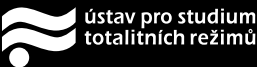
Jan H. Vitvar

KGB Krasnogorsk, 20mm film.

This exhibition has been prepared by the Institute for the Study of Totalitarian Regimes in cooperation with the Security Services Archive.

Výstavu připravil Ústav pro studium totalitních režimů ve spolupráci s Archivem bezpečnostních složek.

Exhibition design / Koncepce výstavy: Marek Čulen, Alexis Gibson, Mária Hostinová

Preparation of archival photographs / Archivní fotografie zpracoval: Vladimír Bosák

Exhibition texts / Texty výstavy: Jan H. Vitvar, Pavel Žáček, Anna Pavlíková

Language editing / Jazyková redakce textů: David Svoboda, Jana Kudělková

Graphics / Grafika: Mária Hostinová

Translation / Překlad: Alexis Gibson, Cóilin O'Connor

Production / Produkce: Marek Čulen

TOP SECRET
SURVEILLANCE

ACTIVITIES OF THE SURVEILLANCE DIRECTORATE

surveillance. Included in the plan was a layout of the surroundings of the residence and workplace of the person under surveillance, which had to include a large amount of detailed information, such as the locations of neighboring buildings, with passageways, orchards, parks and streets, locations of bus stops, train stations, phone booths, and so on. The plan also had to contain the placement of “tails,” service vehicles and “stakeouts.”

After the plan’s approval, the surveillance group was put together, led by the chief of the operation. The operation itself was preceded by getting to know the “subject”, from a photo or other information acquired from operative units. Several surveillance groups of 3-5 members usually participated in the operation. At least two groups were needed for the surveillance to be efficient; more groups were deployed for important operations. Each group had at its disposal means of transportation and communication technology.

The shadowing of the person was performed under cover, during the course of which tails took shifts. Surveillance was carried out in all public places; in places that were not publicly accessible, it was realized conspiratorially under a suitable guise. When the shift was over, the chief of the operation elaborated a working summary and placed it in the surveillance files. Photo documentation and a list of negatives were also produced for each surveillance operation. When the operation was over, all documents were arranged in chronological order and compiled in the surveillance file.

In September 1949 the policemen-tails commenced with one camera, which they hardly knew how to make use of in their operations. In the 1950s the situation gradually improved – in addition to domestically-produced Mikroma cameras for secret picture-taking, hidden in briefcases and tobacco pouches, they had at their disposal several “open” Leica cameras. Almost every working group could thus take photo-documentation.

The approach of policemen-tails in the taking of photo-documentation during concrete operations is apparent in the cases of surveillance of Czechoslovak citizens as well as foreign citizens presented here. In July 1972, for example, operation “Daf” took place, during which a meeting at the main bus station in Prague was documented. Photographs taken at a close distance by young agents confirmed, in the words of the political police, a “both-sided handover, ” or more precisely, a link with exiles. Tails’ camouflaged Robot and Ajax cameras captured the course of contact at a close distance on DIN 21° film. In the ensuing interrogation, the arrested stopped denying and confessed only after presentation of the photographs.

In September 1974 in operation “Subversive,” an operative part of State Security requested the surveillance of a representative of the domestic opposition during his trip from Prague to the Brno trade fair, where he was to give a representative of the Irish firm Loctite written material that was enemy oriented against the ČSSR and intended for (...) those in exile abroad. The regional surveillance section of the Brno State Security Directorate dispatched a working group to the trade fair grounds with enough set-up time to create conditions for successful photo-documentation with hidden cameras, some with telephoto lenses. The tails were indeed successful, with the aid of a telephoto lens, in capturing the handover of a blue-green envelope.

In February 1975, in operation “Tennis Player,” the regional surveillance section of the Ostrava State Security Directorate shadowed a tourist from the Federal Republic of Germany who was interested in Soviet barracks. From a State Security service vehicle, policemen took 38 pictures and 90 meters of film footage, in which the activities of the subject and his “contact” were documented. In addition to military counterintelligence, the KGB department in Bruntál had also solicited material.

During the first half of 1976, in operation “Egon,” the Surveillance Directorate was put up before the task of detecting the escape route of undesirable reports and written materials from right-wing groups to democratic forces abroad. Tails solved the problem of how to ensure maximum control over the handover of written materials in the scope of a relatively spacious park. They found their solution in the installation of television gear into a deep baby carriage, controlled by a “young married couple.” Officers specialized in the manufacture of photo-camouflage produced a reliable “television baby carriage,” enabling them to take relatively close-up shots from a distance of 15-20 meters and wide shots from an even greater distance.

In the corresponding archival collection of the Security Services Archive, thousands if not tens of thousands of photographs and negatives taken in a host of further operations remain as enclosures to the 7,693 preserved files. These photographs serve not only as mute witnesses to the levelled-out environment of totalitarian society and to the surveilled “subjects” – a violation of their individual rights – but also as a distinct testimony to their anonymous authors.

According to the directives in effect at the time, surveillance was a type of counter-intelligence activity based on the gathering of information on people, items, subjects and places that were of interest to specific divisions of the political police. After the submission of a “Surveillance Proposal,” the operation was assigned to the corresponding surveillance section, whereupon the number of officers and necessary technical equipment was determined (transmitters, still cameras, film cameras, means of transport, etc.).

Before setting to work, the servicemen elaborated a detailed plan, which included the code name of the operation, personal information on the person under surveillance, compelling facts, a description of the place of residence, workplace and its environment, and where relevant, a description of other places where the person under surveillance might appear, as well as a proposal for organizing the

ČINNOST SPRÁVY SLEDOVÁNÍ

Podle platných směrnic bylo sledování druhem kontrarozvědné činnosti, která spočívala v získávání informací k osobám, věcem, objektům a prostorům, jež byly předmětem zájmu určených útvarů politické policie. Po předložení „Návrhu na sledování“ byla akce přidělena příslušnému odboru sledování a rozhodnuto o počtu příslušníků a potřebných technických prostředcích (vysílačky, fotoaparáty, kamery, dopravní prostředky apod.).

Než příslušníci zahájili sledování, připravili jeho podrobný plán, obsahující krycí jméno akce, osobní údaje sledované osoby, závažné poznatky, charakteristiku místa bydliště, místa a okolí zaměstnání a údaje o pracovní době sledovaného, případně popis dalších míst, kde se dotyčný pohyboval, a dále návrh na organizaci sledování. Připojen byl i nákres okolí bydliště a zaměstnání sledované osoby, který musel obsahovat mnoho podrobných údajů, např. polohu okolních budov s průchody, sady, parky a ulicemi, místa zastávek autobusů, nádraží, telefonních přístrojů apod. Plán musel obsahovat i rozmístění sledovačů, služebních vozů a operných bodů.

Po schválení plánu byla sestavena sledovací skupina, kterou vedl náčelník sledovací akce. Samotné akci předcházelo tzv. poznání „objekta“ pomocí fotografie či informací získaných od operativních útvarů. Na sledování se většinou podílelo několik sledovacích skupin zpravidla o třech až pěti členech. Pro efektivní sledování bylo zapotřebí nejméně dvou skupin, na důležité akce jich bylo nasazováno více. Každá skupina disponovala dopravními prostředky a spojovací technikou.

Sledování osoby bylo prováděno utajeně, v průběhu sledování se jednotliví sledovači střídali. Sledování probíhalo na všech veřejných místech, v neveřejných prostorách se uskutečňovalo pod vhodnou záminkou konspirativně. Po skončení směny zpracoval náčelník sledovací akce pracovní svodku, která se zakládala do spisu sledování. Ke každé sledovací akci byla pořizována rovněž fotodokumentace a přehled negativů. Po skončení akce byly všechny písemnosti chronologicky seřazeny a spojeny do svazku sledování.

V září 1949 začínali příslušníci – sledovači s jediným fotoaparátem, který v akcích neuměli příliš využít. V padesátých letech 20. století se situace postupně zlepšovala – kromě fotoaparátů domácí výroby zn. Mikroma pro tajné fotografování, ukrytých v aktovkách a váčcích na tabák, měli k dispozici několik „otevřených“ fotopřístrojů typu Leica. Téměř každá pracovní skupina tak mohla provádět fotodokumentaci.

Results of the NIKON camera's use; pictures taken from the VAZ 2101 vehicle.
Výsledky používání fotoaparátu NIKON z vozu VAZ 2101.

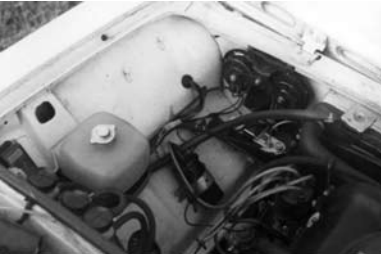
Postup příslušníků – sledovačů při pořizování fotodokumentace v konkrétních akcích je patrný v prezentovaných případech sledování československých občanů i cizích státních příslušníků. V červenci 1972 například proběhla akce „Daf“, během níž byla provedena dokumentace schůzky na autobusovém nádraží v Praze. Fotografie z bezprostřední blízkosti pořízené mladými příslušníky potvrdily slovy politické policie „oboustrannou předávku“, resp. spojení s emigrací. Sledovači fotoaparáty zn. Robot a Ajax v kamuflažech z bezprostřední blízkosti zachytili průběh kontaktu na film o citlivosti 210 dinů. Po následné realizaci a výsledku přestala zatčená zapírat teprve po předložení fotografií a přiznala se.

V září 1974 požádala operativní součást Státní bezpečnosti v akci „Rozvratník“ o sledování představitele domácí opozice během jeho cesty z Prahy na brněnský veletrh, kde měl zástupci irské firmy Loctite „předat písemný materiál, nepřátelsky zaměřený proti ČSSR a určený (...) zahraniční emigraci“. Krajský odbor sledování Správy Státní bezpečnosti Brno s předstihem vyslal na výstaviště pracovní skupinu s cílem vytvořit si podmínky pro fotodokumentaci se skrytými fotoaparáty a fotoaparáty s teleobjektivem. Sledovačům se opravdu podařilo za pomoci teleobjektivu zachytit předání modrozelené obálky.

Krajský odbor sledování správy Státní bezpečnosti Ostrava v únoru 1975 realizoval v akci „Tenista“ sledování turisty ze Spolkové republiky Německo, jenž se zajímal o sovětská kasárna. Ze služebního vozu Státní bezpečnosti příslušníci pořídili 38 snímků a 90 metrů filmového materiálu, na němž byly dokumentovány aktivity „objekta“ i jeho styků. Materiál si kromě vojenské kontrarozvědky vyžádalo také oddělení KGB v Bruntále.

View under the vehicle's hood, with mounted camera.
Celkový pohled do vozu s namontovaným fotoaparátem.

Close-up of the installed camera.
Detailní záběr umístěného fotoaparátu.

V první polovině roku 1976 byla správa sledování v akci „Egon“ postavena před úkol „odhalit kanál úniku zadržovacích zpráv a písemných materiálů od pravomocných skupin“ do demokratického zahraničí. Sledovači řešili problém, jak zajistit maximální kontrolu předávky písemných materiálů v prostoru poměrně rozlehlého parku. Řešení našli v instalaci televizní soupravy do hlubokého dětského kočárku, kterou ovládala „dvojice mladých manželů“. Příslušníci specializovaní na výrobu fotokamuflů vyrobili spolehlivý „televizní kočárek“, umožňující pořizování poměrně detailních záběrů ze vzdálenosti 15–20 metrů a celkových i z větší dálky.

V příslušném archivním fondu Archivu bezpečnostních složek zůstaly v přílohách 7693 zachovaných svazků mimo jiné tisíce až desetitisíce fotografií a negativů získaných v řadě dalších akcí. Tyto fotografie nejsou pouze němými svědky nízkoizovaného prostředí totalitní společnosti či sledovaných „objektů“, porušování jejich osobních práv, ale také výraznou výpovědí o jejich anonymních autorech.

Anna Pavlíková

ORGANIZATION OF THE SURVEILLANCE DIRECTORATE

One of the most interesting bodies of the Czechoslovak Communist political police – the State Security Service (Státní bezpečnost – StB) – was the Surveillance Directorate (Správa sledování) and its predecessors. Its founding nucleus, numbering 14 men, came into being on March 1, 1948, shortly after the Communist putsch.

Much like a host of other security services, the State Security Service went through tempestuous organizational and personnel development. At first, surveillance issues were concentrated in the so-called BA Sector, which operated within the scope of Group I (Security). After the merger of the Ministry of National Security and the Ministry of the Interior in the fall of 1953, the body was incorporated within the units of the Ministry headquarters with the cover name 7th Directorate of the Ministry of the Interior; corresponding surveillance sections existed in the regions.

From small, specialized State Security units within the Ministry of the Interior, an independent and comparatively well staffed body – the Surveillance Directorate – developed, cooperating closely with other constituent parts of the political police. Until 1956, in addition to surveillance, this division had the authority to place people under arrest or carry out house searches. The secret shadowing of designated people was carried out by the Section 1 (surveillance), staffed by around 200 servicemen, whose numbers continuously increased in proportion to the augmenting workload (by 1955, it had gained an additional 50 staff members).

In 1964, the 7th Directorate was transformed into the Directorate of Surveillance and Defense of Representative Bodies of Capitalist States of the Ministry of the Interior of the Czechoslovak Socialist Republic (with the code name 4th Directorate). Four sections were dedicated to physical surveillance, with their activities divided up by area of interest (embassies of capitalist states, foreigners holding visas, foreign agencies, enemies from among Czechoslovak citizens).

In the spring of 1969, after the suppression of the Prague Spring, the 4th Directorate of the StB Main Directorate was incorporated into the newly created Federal Directorate of Intelligence Services. In spite of this modification in the organizational scheme, however, its activities carried on unchanged. After the dissolution of the Federal Directorate of Intelligence Services in 1971, the Surveillance Directorate became an independent unit of the executive administration of the Federal Ministry of the Interior (FMV), with the code name 4th Directorate of the FMV.

In December 1980, Czechoslovak Socialist Republic Ministry of the Interior leadership issued a new organizational code for the Surveillance Directorate, in Order No. 55/1980. The main activity of the Directorate – secret surveillance – continued undisturbed without regard to the organizational changes, which were largely partial adjustments related to the enlargement of the Directorate by an additional section, or redistribution of power among particular units.

Slight changes in the 4th Directorate's structure later took place with Chief of the 4th SNB Directorate's issuance of Order No. 11/1986. These were basically cosmetic changes in the names of particular departments; the surveillance sections were not significantly affected.

The final modification of the internal organization of the Surveillance Directorate occurred in the groundbreaking year 1989, on the basis of Order No. 8/1989, issued by its chief on 22. January 1989.

Technical gear before its installation in the briefcase.
Souprava technických prostředků před uloženíem do kufříkové aktovky.

The activities of the surveillance sections, the main pillars of the operative activity of the Surveillance Directorate, were focused as follows:

Section 1 – its officers chiefly followed members of diplomatic and military staffs, assumed operatives of Western intelligence services. They also determined the identities of all visitors to embassies.

Section 2 – with the help of their predecessor “tails” in retirement, now in the role of

secret collaborators, its officers watched the daily routine of select Western embassies and missions of the “third world” from their stationary posts, and “detected” and monitored people of interest from the range of their personnel and visitors.

Section 3 – its officers carried out the surveillance of so-called enemy individuals, especially persons from the ranks of the dissidence, the church, signatories of Charter 77 and members of other “enemy” organizations.

Section 4 – its officers managed secret collaborators (agents) employed in designated restaurants and hotels that were mainly frequented by foreigners. With their help, for instance, listening devices were installed in hotel rooms.

Technical support was provided by Section 5, which provided and maintained operative and intelligence technology, and was authorized to conduct and process photo documentation of discrete operations. The remainder of the Surveillance Directorate consisted of the Organizational and Operation Section, the Chief's Internal Affairs, the Personnel Department, the Defense Group, the Management and IT Section, and the Department of Essential Preparation and Economic Section.

In 1989, the Surveillance Directorate of the SNB operated in the force of 795 State Security officers. Before its dissolution, it was capable of shadowing not only 523 Czechoslovak and other state officers (some even repeatedly), but also a whole range of stationary premises, including twelve embassies.

ORGANIZACE SPRÁVY SLEDOVÁNÍ

Jedním z nejzajímavějších útvarů československé komunistické politické policie, Státní bezpečnosti, byla Správa sledování a její předchůdci. Její zárodek v počtu 14 mužů vznikl krátce po komunistickém puči, dne 1. března 1948.

Stejně jako řada dalších bezpečnostních složek prošel tento útvar bouřlivým organizačním i personálním vývojem. Nejprve se problematika sledování soustředila do tzv. sektoru BAa, který fungoval v rámci Skupiny I (Bezpečnost). Po sloučení ministerstva národní bezpečnosti s ministerstvem vnitra na podzim 1953 byl útvar začleněn mezi útvary centrály ministerstva s krycím názvem VII. správa MV; v krajích zároveň existovaly příslušné odbory sledování.

Z malé specializované složky Státní bezpečnosti v rámci ministerstva vnitra se postupně stala samostatná, personálně poměrně rozsáhlá Správa sledování, úzce spolupracující s ostatními součástmi politické policie. Vedle sledování měl útvar až do roku 1956 oprávnění zatýkat osoby či provádět domovní prohlídky. Samotné tajné sledování určených osob prováděl

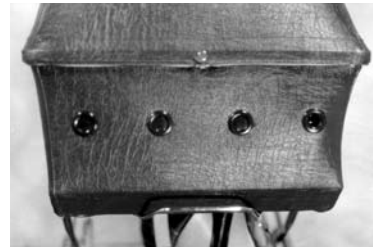
I. odbor (sledovací), ve kterém působilo kolem 200 příslušníků a jehož početní stavy se v souvislosti s pracovní vytížeností nadále rozrůstaly (v roce 1955 o 50 příslušníků více).

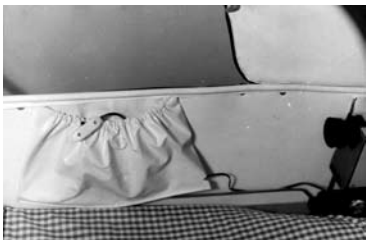
Baby carriage KT – 1.
Kočárek KT – 1.

View of the TV camera installed in the basket of the baby carriage.
Pohled na umístění TV kamery v košatém kočárku.

Frontal view of the carriage's decorative round openings; the far right one used as the TV camera's sightline.
Čelní pohled na ozdobné kulaté otvory, pravý krajní je použit jako výhled pro TV kameru.

Placement of the remote control TV equipment in the carriage's side pocket.
Umístění dálkového ovládání TV zařízení v postranní kapse kočárku.

V roce 1964 v rámci reorganizace ministerstva vnitra byla VII. správa transformována na Správu sledování a ochrany zastupitelských úřadů kapitalistických států MV ČSR (s krycím názvem IV. správa). Fyzickému sledování se již věnovaly celkem čtyři odbory, jejichž činnost byla rozčleněna podle zájmových oblastí (zastupitelské úřady kapitalistických států, vízoví cizinci, cizinecké agentury, nepřátelské osoby z řad čs. státních občanů).

Na jaře 1969, po potlačení Pražského jara, se IV. správa Hlavní správy Státní bezpečnosti začlenila do nově vzniklé Federální správy zpravodajské služby. Bez ohledu na změnu v organizačním schématu pokračovala její činnost ve stejném zaměření. Po zrušení Federální správy zpravodajské služby v roce 1971 se Správa sledování stala samostatným útvarem výkonného aparátu federálního ministerstva vnitra (krycím názvem IV. správa FMV).

V prosinci roku 1980 vedení ministerstva vnitra ČSSR svým rozkazem č. 55/1980 vydalo nový organizační řád Správy sledování. Hlavní činnost útvaru, tedy tajné sledování, pokračovala bez ohledu na organizační změny nerušeně dále. Většinou totiž šlo o dílčí úpravy související s rozšířením Správy sledování o další odbor anebo přerozdělením pravomocí mezi jednotlivými složkami.

Nepatrné změny struktury se IV. správou dočkala vydáním rozkazu náčelníka IV. správy SNB č. 11/1986. V podstatě šlo o kosmetické změny v názvech jednotlivých součástí správy, sledovacích odborů se výrazně nedotkly.

K poslední úpravě vnitřní podoby Správy sledování došlo v přelomovém roce 1989 na základě rozkazu náčelníka správy č. 8/1989 z 20. ledna 1989.

Činnost sledovacích odborů, hlavních pilířů operativní činnosti Správy sledování, byla zaměřena na:

1. odbor – jeho příslušníci sledovali osoby, zejména pak příslušníky diplomatického či vojenského personálu, respektive předpokládané pracovníky západních zpravodajských služeb. Kromě toho zjišťovali totožnost veškerých návštěv zastupitelských úřadů.

2. odbor – jeho příslušníci za pomoci svých předchůdců, sledovačů v důchodu, nyní v roli tajných spolupracovníků, sledovali ze statických postů režim vybraných západních zastupitelských úřadů i misí ze třetího světa, takzvané zachytávali a sledovali zájmové osoby z řad jejich personálu i návštěvníků.

3. odbor – jeho příslušníci realizovali sledování tzv. nepřátelských osob, zejména osob z řad disentu, církve, signatářů Charty 77 a členů ostatních „nepřátelských“ organizací.

4. odbor – jeho příslušníci řídili tajné spolupracovníky (agenty) zaměstnané ve vybraných restauracích a hotelech, kde byli ubytováni zejména cizí státní příslušníci. S jejich pomocí pak do hotelových pokojů nasazovali například odposlechy.

Technickou podporou odborů sledování poskytoval 5. odbor, který zajišťoval a udržoval v provozu operativní a zpravodajskou techniku; do jeho kompetence spadalo také pořízování a zpracování obrazové dokumentace z jednotlivých akcí. Zbytek Správy sledování se skládal z organizačního a operačního odboru, inspekce náčelníka, kádrového oddělení, skupiny obrany, odboru řízení a výpočetní techniky, oddělení základní přípravy a ekonomického odboru.

V roce 1989 působila Správa sledování Sboru národní bezpečnosti v síle 795 příslušníků Státní bezpečnosti. Před svým zrušením byla schopna sledovat 523 československých i jiných státních příslušníků (některé opakovaně), ale také celou řadu dalších statických objektů, včetně dvanácti zastupitelských úřadů.

ALICE 84

surveilled subject / sledovaný objekt : Xavier ROUARD, Praha 1984

"On 8/23/1984 at 8:34 a.m., Alice 84 was detected and identified while leaving his apartment. The detection and identification were accomplished based on the photo of comrade Hlaváček, who handed the subject over to the working group for further surveillance. Detection and identification were accomplished without disruption of the operation."

"Dne 23.8.1984 v 08.34 hodin byl zachycen a poznán objekt Alice 84 při opouštění svého bydliště. Záchyt a poznání bylo provedeno dle foto s. Hlaváčkem, který předal objekt k dalšímu sledování pracovní skupině. Záchyt a poznání proběhlo bez narušení akce."

PRAGUE THROUGH
THE LENS OF
THE SECRET POLICE

TOP SECRET
SURVEILLANCE

PRAHA
OBJEKTIVEM
TAJNÉ POLICIE

PŘÍSNĚ TAJNĚ
SLEDOVÁNÍ

ALI

surveilled subject / sledovaný objekt : Alena HROMÁDKOVÁ, Praha 1984 – 1987

"The above-mentioned actively participates in the carrying out of enemy activities against the Czechoslovak Socialist Republic (ČSSR), through the production, translation and reproduction of enemy materials. In the context of her enemy activity she maintains extensive contacts abroad."

"Jmenovaná se aktivně podílí na provádění nepřátelské činnosti proti ČSSR, a to zejména na tvorbou, překládáním a rozepisováním nepřátelských materiálů. V souvislosti se svou nepřátelskou činností udržuje četné styky do zahraničí."

PRAQUE THROUGH
THE LENS OF
THE SECRET POLICE

TOP SECRET
SURVEILLANCE

PRAHA
OBJEKTIVEM
TAJNÉ POLICIE

ALICE 85

surveilled subject / sledovaný objekt : Stephane Rene Yves COCHET, Praha 1985

"He frequently turns around to look at passersby while walking. The subject's behavior is calm, without traces of restraint. In the late morning hours the subject was seen while walking with his children in the courtyard of the forementioned institution. The entire working group knows the subject."

"Během své chůze se často otáčí, dívá se po kolemjdoucích. Chování objektu je klidné, bez známek kontroly. V dopoledních hodinách byl objekt viděn, jak se prochází s dětmi na dvoře uvedené instituce. Objektu zná celá pracovní skupina."

PRAGUE THROUGH
THE LENS OF
THE SECRET POLICE

TOP SECRET
SURVEILLANCE

PRAHA
OBJEKTIVEM
TAJNÉ POLICIE

BRIT II

surveilled subject / sledovaný objekt : Timothy GARTON ASH, Praha 1985

"The forenamed was banned from the Polish People's Republic in 1981 for his anti-socialist activities. The goal of the implemented measures is to ascertain his activity, behavior and contacts carried out during his stay in the Czechoslovak Socialist Republic (ČSSR). More detailed information and particulars will be taken up personally."

"Jmenovaný byl za svoji protisocialistickou činnost vyhoštěn v roce 1981 z PLR. Cílem prováděných opatření je zjištění jeho činnosti, projevů a styků, které uskuteční během pobytu v ČSSR. Bližší informace a podrobnosti budou projednány osobně."

PRAGUE THROUGH
THE LENS OF
THE SECRET POLICE

TOP SECRET
SURVEILLANCE

PRAHA
OBJEKTIVEM
TAJNÉ POLICIE

PŘÍSNĚ TAJNÉ
SLEDOVÁNÍ

PHILOSOPHER 3 / FILOZOF 3

surveilled subject / sledovaný objekt : Zdeněk NEUBAUER, Praha 1984 – 1986

"Concerning the organizer of philosophy lectures for persons from Charter 77 and anti-socialist forces. Meetings of the aforesaid persons are irregularly conducted in the apartment of the subject in Prague 4, where I. HAVEL, HEJDÁNEK, R. PALOUŠ, M. PALOUŠ, D. KROUPA and others should gather. The goal of surveillance is to document (photo) persons coming to the apartment, possibly identify them, and further measures on agreement."

"Jedná se o organizátora filozofických přednášek určených pro osoby z CH-77 a antisoc. síly. Schůzky uvedených osob jsou nepravidelně konány v bytě objektu na Praze 4, kam by měli docházet I. HAVEL, HEJDÁNEK, R. PALOUŠ, M. PALOUŠ, D. KROUPA aj. Cílem sledování je zdokumentovat (foto) osoby docházející do bytu, případně ztotožnění osob a dále dle dohody."

PRAGUE THROUGH
THE LENS OF
THE SECRET POLICE

TOP SECRET
SURVEILLANCE

PRAHA
OBJEKTIVEM
TAJNÉ POLICIE

PŘÍSNĚ TAJNĚ
SLEDOVÁNÍ

PALACE 1 / PALÁC 1

surveilled subject / sledovaný objekt : František TOMÁŠEK, Praha 1985 – 1988

"Execution of documentation of Cardinal Tomášek's departure from St. Vitus Cathedral to the Archbishop's Palace, with a focus on individuals who will try to make personal contact with him. Document the negative expressions especially of individuals who will react with applause, shouts or chanting."

"Provedení dokumentace odchodu kardinála Tomáška z katedrály sv. Víta do Arcibiskupského paláce se zaměřením na osoby, které se budou snažit s ním navázat osobní kontakt. Dokumentovat negativní projevy jedinců, které se budou projevovat zejména tleskáním, výkřiky a skandováním."

PRAGUE THROUGH
THE LENS OF
THE SECRET POLICE

TOP SECRET
SURVEILLANCE

PRAHA
OBJEKTIVEM
TAJNÉ POLICIE

PŘÍSNĚ TAJNĚ
SLEDOVÁNÍ

PARISIAN / PAŘÍŽANKA

surveilled subject / sledovaný objekt : Suzette GAZAGNE, Praha 1984 – 1985

"On 2/9/1984 at 7:50 a.m., PARISIAN was captured in a photo taken by comrade Svoboda while leaving her apartment at Nešporova Street no. 573. He passed PARISIAN on to comrade Štastný's working group for further surveillance. Detection and handover took place without incident. Behavior of the subject is calm, without traces of restraint."

"Dne 9.2.1984 v 07.50 hodin byla PAŘÍŽANKA zachycena dle foto při opouštění svého bydlíště v ul. Nešporova č. 573 s. Svobodou. Tento předal PAŘÍŽANKU dalšímu sledování pracovní skupině s. Štastného. Záchyt a předání proběhlo bez závad. Chování objektu je klidné, bez známek kontroly."

PRAGUE THROUGH
THE LENS OF
THE SECRET POLICE

TOP SECRET
SURVEILLANCE

PRAHA
OBJEKTIVEM
TAJNÉ POLICIE

PŘÍSNĚ
TAJNĚ
SLEDOVÁNÍ

PETRA

surveilled subject / sledovaný objekt : Věra VRÁNOVÁ, Praha 1980 – 1986

"From the subject's behavior it was obvious that she is quite nervous and during her movement she displays amateur restraint. This consisted of unfounded turning around to look behind her. She smoked a considerable amount while walking."

"Z chování objektu bylo zřejmé, že je dosti nervózní a během pohybu provádí laickou kontrolu. Tato spočívala v bezdůvodném otáčení za sebe. Během pohybu dosti kouřila."

PRAGUE THROUGH
THE LENS OF
THE SECRET POLICE

TOP SECRET
SURVEILLANCE

PRAHA
OBJEKTIVEM
TAJNÉ POLICIE

AFRIKÁN

surveilled subject / sledovaný objekt : Zdeněk ČERVENKA, Praha 1984

„The forementioned is in close contact with leading Czechoslovak emigrés in Sweden, and during his stay in the ČSSR will maintain contacts with Czechoslovak citizens in order to acquire information and impart instructions. For these reasons, I request the identification and detection of these contacts (photo documentation), including the tracking of their further activities (telephone calls, vehicle license plate numbers, mail boxes).“

„Jmenovaný je úzkým stykem čelné čs. emigrace ve Švédsku a při svém příjezdu do ČSSR bude provádět kontakty na některé čs. občany za účelem získávání informací a předávání instrukcí. Z těchto důvodů žádám o zjištění a ustanovení těchto jeho styků (fotodokumentace), včetně podchycení další činnosti (telefony, SPZ vozidel, poštovní schránky).“

PRAGUE THROUGH
THE LENS OF
THE SECRET POLICE

TOP SECRET
SURVEILLANCE

PRAHA
OBJEKTIVEM
TAJNÉ POLICIE

ALFA 1

surveilled subject / sledovaný objekt : Hiroshi GOKAN, Praha 1985

„The subject was under the surveillance of servicemen during the entire period of his movement, with the exception of the places mentioned in the report. The subject's behavior is calm; due to the short duration of his movement on foot, there is no further information. The entire working group knows the subject.”

„Objekt byl po celou dobu pohybu pod kontrolou pracovníků, mimo míst uvedených ve zprávě. Chování objektu je klidné, pro krátkost pěšího pohybu jiných poznatků není. Objektu zná celá pracovní skupina.”

PRAGUE THROUGH
THE LENS OF
THE SECRET POLICE

TOP SECRET
SURVEILLANCE

PRAHA
OBJEKTIVEM
TAJNÉ POLICIE

PŘÍŠKĚ TAJNĚ
SLEDOVÁNÍ

DOKTOR A

surveilled subject / sledovaný objekt : Zdeněk PINC, Praha 1978

„As a Charter 77 signatory, PINC exerts influence among young people and is used as an intermediary between right-wing exponents. He does not come to work, but fulfills his responsibilities at home. The goal of surveillance is to detect and document his contacts, pinpoint his daily regime, confiscate his mail and determine addresses.“

„PINC jako signatář CH 77 působí mezi mládeží a je využíván jako spojka mezi pravicovými exponenty. Do svého zaměstnání nedochází. Pracovní úkoly plní doma. Cílem sledování je ustanovení a zadokumentování styků, stanovení denního režimu, zajištění pošty a zjišťování adres.“

PRAGUE THROUGH
THE LENS OF
THE SECRET POLICE

TOP SECRET
SURVEILLANCE

PRAHA
OBJEKTIVEM
TAJNÉ POLICIE

PŘÍŠKĚ TAJNĚ
SLEDOVÁNÍ

PRODUCENT 1

surveilled subject / sledovaný objekt : Miloš FORMAN, Praha 1982

„The subject will reside in the hotel ‚U tří pštrosů‘ in Prague. The goal is to document the subject’s relations with enemy-oriented individuals from film and theater, his relations with representatives of the enemy groups Charter 77 and VONS, and to ascertain his activity during non-working hours.“

„Objekt bude ubytován v hotelu ‚U tří pštrosů‘ v Praze. Cílem je dokumentace styků objektu s nepřátelsky orientovanými osobami z filmu, divadel, styky na představitele nepřátelských seskupení CH – 77 a VONS, zjištění jeho pobytu v mimopracovní době.“

PRAGUE THROUGH
THE LENS OF
THE SECRET POLICE

PRAHA
OBJEKTIVEM
TAJNÉ POLICIE

TOP SECRET
SURVEILLANCE

